

SUCCESVOLLE INCLUSIE-INITIATIEVEN IN HET HOGER ONDERWIJS

**Expertisecentrum inclusief onderwijs in gesprek met een
aantal voorlopers**

ECIO

leren zonder belemmering

COLOFON

Dit is een uitgave van ECIO

Titel Succesvolle inclusie-initiatieven in het hoger onderwijs

Auteur(s) Danny Verbeek

Publicatiedatum november 2019

ECIO, Expertisecentrum inclusief onderwijs, informeert, adviseert en ondersteunt universiteiten, hogescholen en het mbo bij vraagstukken rondom inclusief onderwijs en studentenwelzijn. Zodat studenten met een extra ondersteuningsvraag met succes hun opleiding kunnen doorlopen en kunnen doorstromen naar een baan die bij hen past. Onderwijs voor iedereen dus. Zonder belemmeringen.

ECIO
Postbus 1585
5200 BP 's-Hertogenbosch
Tel: 073-6800783
www.ecio.nl
algemeen@ecio.nl

© ECIO 2020

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, op welke andere wijze dan ook, zonder vooraf schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	1
Uitspreken	2
In beeld	3
In beweging	5
Ambities	6
Conclusie	7

I NLEIDING

Zorgeloos studeren in het hoger onderwijs is voor studenten met een beperking allerminst vanzelfsprekend. Voor alle studenten is de overgang naar het hoger onderwijs groot, maar studenten met een beperking moeten veel extra hindernissen overwinnen. Welke ondersteuning is er? Waar kun je die vinden? Wie spreek je erop aan? Als gevolg van weinig geïntegreerd en samenhangend beleid is er voor studenten veel onduidelijk. Hebben studenten aangegeven extra ondersteuning nodig te hebben, dan moeten zij deze niet zelden zelf regelen. De groep studenten met een beperking is geen kleine groep. Naar schatting 10% van de studenten in Nederland wordt tijdens de studie belemmerd door een functiebeperking ('Jaarrapport 2018, studeren met een functiebeperking', CHOI in opdracht Handicap+Studie). Daar moeten en willen instellingen iets mee.

Expertisecentrum inclusief onderwijs ging in gesprek met studenten en coördinatoren van vier hogescholen die een aantal goede, succesvolle initiatieven zijn gestart om studenten met een ondersteuningsvraag van meet af aan, dat wil zeggen: vanaf de instroom, beter van dienst te kunnen zijn. Hoe hebben zij dit aangepakt? En hoe ervaren hun studenten dat?¹

¹ Met dank aan:

- Matthijs Eijgelshoven, Hogeschool van Amsterdam
- Paula van Galen, Hogeschool Rotterdam
- Douwe van der Hucht en Astrid Sluis, Hogeschool Arnhem-Nijmegen
- Johan Luiken, afgestudeerd bij Hogeschool Windesheim
- Jessie van de Jud, student Hogeschool Arnhem-Nijmegen
- Sebastiaan Hoegge, student Hogeschool van Amsterdam

UITSPREKEN

Hoewel studenten in de voorlichting worden aangemoedigd hun functiebeperking, geven studenten hun ondersteuningsvraag regelmatig niet aan bij hun toekomstige opleider. Zij voelen schaamte of angst dat ze anders behandeld zullen worden. Zo vertelt Jessie, student Toegepast psychologie aan de HAN, dat hij zich grote zorgen maakte dat hij niet door de toelatingsprocedure zou komen wanneer hij zou aangeven dat hij, vanwege zijn ADHD, extra ondersteuning nodig heeft. Hij werd aangenomen, maar ervoer in de loop van zijn eerste studiejaar steeds meer stress, die ten koste van zijn studie ging. Hij besloot het tenslotte toch aan te geven. Aan de andere kant kan ook 'trots' een rol spelen, zoals bij Johan, die na een beroerte de draad weer oppakte. Hij wilde in eerste instantie vooral niet als "anders" worden gezien en net zo worden behandeld als iedereen. Pas gaandeweg zijn studie ervoer hij dat extra ondersteuning toch gewenst was. De reacties op zijn vraag vielen hem eigenlijk erg mee. Zijn studieloopbaanbegeleiders (SLB-er) was tot zijn verrassing erg begripvol, helpend en acceptierend. Dat geldt voor beide studenten.

Het geven van openheid is niet altijd een garantie voor succes, bleek tijdens het gesprek. Zo moest Sebastiaan, een student met een visuele beperking, zijn juridische hbo-opleiding afbreken omdat de wettenbundels niet konden worden gedigitaliseerd en hij ze daardoor niet kon bestuderen. Zijn toenmalige opleiding gaf vooraf aan ervaring te hebben met studenten met een beperking, maar zag voor dit probleem geen oplossing. Hij koos noodgedwongen voor een andere instelling.

De ervaring leert dat studenten met een hulpvraag worden behandeld als individuele 'gevallen'. Er is bijvoorbeeld geen organisatie-breed beleid, de oplossingen zijn niet structureel geborgd. Of er is wel beleid maar de bekendheid van het beleid op het gebied van studenten met een beperking en de deskundigheid bij de medewerkers is voor verbetering vatbaar. In praktijk wordt het instellingsbeleid erg divers ingevuld, in verschillende delen van onderwijsorganisaties. Als dat 'op maat' betekent is dat prima, maar te vaak is het eerder *willekeur* en de kwaliteit van de hulp afhankelijk van de begeleider die de student treft. Dus wat een student aan ondersteuning ontvangt kan nogal per situatie verschillen.

Door deze factoren is er weinig sprake van 'lerend effect' in de organisaties, het wiel wordt per casus opnieuw uitgevonden. Dat kost studenten veel energie. Energie en tijd die zij niet kunnen besteden aan hun studie.

Daar komt bij dat binnen het hoger onderwijs, zeggen de professionals, vaak van de veronderstelling wordt uitgegaan dat studenten zelfredzaam (moeten) zijn en in staat om hun eigen zaakjes te regelen. Maar, zoals Paula van Galen van de Hogeschool Rotterdam het verwoordt: 'Iedereen heeft wel eens een zetje nodig'.

IN BEELD

Een aantal ontwikkelingen hebben ervoor gezorgd dat er op dit gebied stappen zijn gezet. Een belangrijke impuls was vanzelfsprekend het [VN-verdrag inzake personen met een handicap](#), dat op 14 juli 2016 door Nederland is ondertekend en in werking is getreden. Dit verdrag bepaalt dat mensen met een beperking op het gebied van wonen, onderwijs, vervoer, werk en een aantal andere terreinen gelijke rechten moeten krijgen en gaat uit van inclusie, persoonlijke autonomie en volledige participatie. Het verdrag fungeert als een juridische stok achter de deur en kan door studenten worden gebruikt om hun rechten op te eisen. Het verdrag is de katalysator voor een breed gedragen aandacht voor inclusie.

De aanleiding voor de aanwezige hogescholen om met de ondersteuning voor studenten met een beperking aan de slag te gaan, waren de signalen van studenten dat de instellingen tekort schoten bij het bieden van ondersteuning tijdens de studie. Bij de HAN kwamen deze signalen voort uit een instellingsbreed onderzoek naar studeren met een beperking. Bij de HvA werden deze signalen bevestigd in instellingstoets (IKT) en de Nationale Studenten Enquête (NSE).

Bij de hogescholen aan onze rondetafel lopen verschillende initiatieven die het onderwijs voor studenten met een beperking toegankelijker maken.

Hogeschool van Amsterdam daar loopt het project 'Soft Landing' dat over de hele organisatie uitgerold gaat worden. Als studenten in Studielink aangeven dat zij een beperking hebben, wordt er contact met ze opgenomen. Ook zijn er [trainingen](#) voor studenten met een functiebeperking zoals dyslexie, AD(H)D en Autisme Spectrum Stoornis. Daarnaast zet het studentenplatform [Limitless](#) zich in om studeren aan de HvA voor studenten met een functiebeperking zichtbaar te maken. Studenten komen met elkaar contact en zij voorzien de organisatie gevraagd en ongevraagd van input om het leven van studenten te verbeteren. Zie verder <http://www.hva.nl/studentenzaken/functiebeperking/functiebeperking.html>

Hogeschool Rotterdam heeft het Powerplatform voor en door studenten. En onder de noemer 'Student aan zet' organiseert de hogeschool bijeenkomsten, workshops, trainingen voor studenten en wordt 1-op-1 begeleiding aangeboden. Je kan hier denken aan inspirerende bijeenkomsten met uiteenlopende thema's zoals AD(H)D en Autisme als talent, Creëer je planning, Solliciteren en Hoe leef ik met een chronische aandoening. Studenten kunnen er ook met vragen terecht. Zo wordt gewerkt aan positieve beeldvorming en bewustwording. Zie verder <https://www.hogeschoolrotterdam.nl/voorlichting/ondersteuningsprogramma/studeren-met-een-beperking/>

Hogeschool Windesheim zet in haar strategisch plan inclusief onderwijs centraal. Zij biedt verschillende voorzieningen voor studenten met een functiebeperking en stimuleert studenten hun beperking te melden. Het Studiesuccescentrum streeft ernaar om alle studenten met een beperking in beeld te hebben en waar nodig voorzieningen te bieden. Studenten met een beperking krijgen een verdiepend intakegesprek met de opleiding en de studentendecaan. Ook is het studentenplatform [SCHIB](#) actief. Dat staat voor Studenten Contact, Hulp en Informatie bij Beperking. <https://www.windesheim.nl/studeren/studeren-bij-windesheim/studeren-met-een-functiebeperking>

Hogeschool Arnhem en Nijmegen organiseert 'Meer op Maat': een informatiebijeenkomst voor en door studenten. HAN-studenten geven op de bijeenkomsten op basis van hun eigen ervaring 'tips en tricks' voor een goede start. Daarnaast krijg je als nieuwe student handige informatie over de mogelijkheden bij studeren met bijzondere omstandigheden. En het netwerk studiebegeleiding (HAN Studiesucces) is centraal neergezet. Dit verzorgt ook coaching en training voor studenten. <https://www.han.nl/start/bachelor-opleidingen/studeren-bij-de-han/studiefaciliteiten/studeren-met-een-functiebeperking/>

I N BEWEGING

De belangrijkste, eerste stap die de hogescholen hebben gezet, is het creëren van een goed functionerend platform waar (aanstaande) studenten met een beperking terecht kunnen met hun vragen. Dat is een centraal punt waar kennis, ervaring en expertise zijn geborgd en kunnen worden gedeeld. Dat kan een fysiek loket zijn, maar ook een digitaal loket, of een groep studenten.

De initiatieven van de vier aanwezige hogescholen verschillen vanzelfsprekend van elkaar, maar vertonen ook veel overeenkomsten. Zo zijn er een aantal *werkzame elementen* te identificeren die zeer effectief zijn gebleken en die vaak worden gedeeld.

Allereerst het voeren van *gesprekken voor de poort* met aankomende studenten. Deze gesprekken vinden over het algemeen plaats tussen drie personen; de student, de studentdecaan en een opleider, bij voorkeur de SLB'er. In dit gesprek kan direct worden besproken of de student een ondersteuningsvraag heeft. De student onderzoekt in dit gesprek de studie in kwestie echt de juiste keuze is; bij Windesheim krijgt de student direct een coach toegewezen.

Coaching is een ander instrument om de inclusie te bevorderen, en dan met name in de vorm van *studentcoaches of buddy's*, studenten die zelf ook ervaring hebben met studeren met een beperking dan wel ondersteuningsvraag. Hoewel er nog geen harde cijfers zijn om de impact van deze coaching te meten, merken alle gespreksdeelnemers dat deze vorm van ondersteuning wel veel positieve geluiden oplevert. Vanwege het succes heeft de Hogeschool Rotterdam dan ook een training opgezet die de studentcoaches helpt om hun kennis en vaardigheden op dit gebied te vergroten; zij krijgen supervisie van een eigen professionele coach, op wie ze kunnen terugvallen bij moeilijke vragen.

De HAN heeft vorig jaar een grote *informatie- en startbijeenkomst* georganiseerd voor beginnende studenten. Zij hebben onder leiding van Jessie een dag gewerkt met ervaren studenten, die met hen tips en ervaringen deelden. Geheel onverwachts kwamen ook *ouders* mee naar deze bijeenkomst. Gezien het succes worden ouders de volgende keer uitdrukkelijk uitgenodigd. Zij weten goed wat de behoefte van hun kind is en zijn al jaren expert in het omgaan met beperking van hun kind. Dit was een zeer succesvolle dag die zeker een vervolg zal gaan krijgen.

Het *Powerplatform* van Hogeschool Rotterdam organiseert aan het begin van het studiejaar een *voorlichtingsbijeenkomst* voor nieuwe studenten met een beperking. Ervaringsdeskundige studenten van het Powerplatform vertellen over hun beperking en wat het Powerplatform kan bieden. Het studentendecanaat informeert de studenten wat de mogelijkheden zijn en hoe je dat kunt regelen. Op deze bijeenkomst komen jaarlijks honderden studenten met hun ouders/begeleiders af.

AMBITIES

Alle partijen hebben de ambitie om hun initiatieven op te schalen en uit te rollen binnen de gehele organisatie. Dat betekent dat er een aantal zaken verder moeten worden ontwikkeld. Een belangrijke voorwaarde is dat *de initiatieven en pilots* die zijn besproken *zichtbaar* worden binnen organisatie. Zo zien andere onderdelen van de organisatie, met name opleidingen, de waarde van deze initiatieven en kunnen zij daarbij aansluiten wanneer ook zij stappen willen ondernemen. Want de implementatie van studentenondersteuning is in organisaties veelal een kwestie van *bottum-up*, met veel verantwoordelijkheid voor de individuele opleiding. Opleidingen moeten op een concreet idee worden gebracht.

In het gesprek wordt duidelijk dat de *SLB'ers een cruciale rol* hebben in het proces. De studenten geven in het rondetafelgesprek aan dat het voor de student met een beperking volledig afhangt van de SLB'er of hun ondersteuningsvraag goed wordt opgepakt. Een SLB'er kan ervoor zorgen dat de angst en bezwaren die studenten aanvankelijk voelen om de hulpvraag überhaupt te stellen snel worden weggenomen, en dat zij passende voorzieningen en begeleiding krijgen. Echter, het niveau van de SLB'ers is niet constant, beamen ook de hogeschoolprofessionals, en het kan dus ook voorkomen dat het voor een student heel anders uitpakt. Dit gebeurt overigens niet per se uit onwil, maar vaak uit onkunde en handelingsverlegenheid. Juist vanwege de sleutelrol van SLB'ers, bestaat ook de wens om voor hen *professionaliseringstrajecten* op te starten, om te werken aan een kwaliteitsstandaard met betrekking tot dit thema. De studenten aan tafel geven aan dat het vooral gaat om *een open houding en de bereidheid om mee te denken* over oplossingen voor studenten.

Daarnaast is het belangrijk om de backoffice verder te stroomlijnen zodat studenten bijvoorbeeld maar één keer hun vraag hoeven uit te spreken, in plaats van twintig keer, en niet zelf op expedities hoeven te gaan door de hele organisatie. Als service aan de student, maar ook om de drempel te voor studenten verlagen om aan te geven dat ze ondersteuning nodig hebben.

Een ander groot doel, geven zowel professionals als studenten aan, is om de *acceptatie* onder medestudenten te vergroten en om binnen het onderwijs een *cultuur te creëren* waarbinnen het veilig en normaal is om over deze onderwerpen te praten. Je bent geen loser als je ergens mee zit of hulp nodig hebt. Zo'n cultuur vraagt om een mentaliteitsverandering, maar ook om aanpassingen van de fysieke omgeving van de opleidingen. Ook de gebouwen en andere faciliteiten moeten inclusief zijn. Nog steeds zijn veel gebouwen niet zo ontworpen dat ze studenten het gevoel geven welkom te zijn, dat ze zich op hun gemak voelen. Je wilt dat het gebouw je het gevoel geeft dat je erbij hoort. Dat geldt trouwens voor alle studenten, met en zonder beperking.

CONCLUSIE

De belangrijkste conclusie van het rondetafelgesprek is dat het ontzettend waardevol is om ervaringen met elkaar te delen en via *best practices* van elkaar te leren. Want hoewel hogescholen er nog lang niet zijn, gebeuren er al een heleboel goede dingen.

Het uiteindelijke *doel van inclusief onderwijs* is niet louter om zo goed mogelijke ondersteuning te bieden aan studenten met een ondersteuningsvraag. Het *uiteindelijke doel* is dat we op termijn *toegankelijk en flexibel onderwijs* voor *alle* studenten realiseren. Onderwijs op maat waarbij iedereen de begeleiding kan kiezen die het beste bij hem of haar past, ongeacht zijn of haar vraag. Ondersteuning is veel *meer een recht dan een gunst*. Maar zo vanzelfsprekend is dat in de praktijk nog niet. Door bij de voordeur te beginnen met het in kaart brengen van de ondersteuningsvragen en het organiseren van hulp, maken instellingen duidelijk dat het ze ernst is. Studenten weten dan van meet af aan dat hun vraag er mag zijn, voelen zich veilig en welkom.

[Hier vindt u een filmpje met quotes.](#)

Over ECIO

ECIO, Expertisecentrum inclusief onderwijs, informeert, adviseert en ondersteunt universiteiten, hogescholen en het mbo bij vraagstukken rondom inclusief onderwijs en studentenwelzijn. Zodat studenten met een extra ondersteuningsvraag met succes hun opleiding kunnen doorlopen en kunnen doorstromen naar een baan die bij hen past. Onderwijs voor iedereen dus. Zonder belemmeringen.

Al meer dan 75 jaar zetten we ons, samen met studenten en onderwijsinstellingen, in voor studeren zonder belemmeringen. Voor het creëren van bewustzijn over het belang van inclusief onderwijs, gelijke kansen en het doorbreken van taboes. ECIO adviseert en helpt onderwijsorganisaties bij:

- beleid ontwikkelen voor inclusief onderwijs
- expertise vergroten rondom ondersteuningsvragen
- kennis vergaren en delen via netwerken en ontmoetingen.

Meer weten? www.ecio.nl

